

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/3160 d.d.
6 oktober 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

Archief

[REDACTED]

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

59/93

(Afgesloten 051400 okt 1993)

Bosnië-Herzegovina

Het Bosnische parlement heeft eind vorige week ingestemd met de vredesvoorstellen van de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg, zoals eind september besproken op een Brits vliegdekschip, maar daaraan dezelfde voorwaarde gekoppeld als kort daarvoor een conferentie van prominente Moslims had gesteld. Deze komt erop neer dat de Bosnische Serviërs en Kroaten alle door hen veroverde gebieden aan de Moslims dienen af te staan.

Een vergadering van prominente Bosnische Kroaten, die zichzelf presenteert als het parlement van de Bosnisch-Kroatische gebieden, heeft geëist dat de Moslims de voorstellen van Owen en Stoltenberg alsnog aanvaarden. Indien zij daartoe niet vóór 15 oktober de bereidheid uitspreken, zullen de Bosnische Kroaten alle aan de Moslims gedane concessies weer intrekken. Dit laatste heeft niet alleen betrekking op instemming met het onder EG-toezicht plaatsen van Mostar, dat de Kroaten opeisen als hoofdstad van de door hen gedomineerde delen van Bosnië-Herzegovina, maar ook op de aan de Moslims toegezegde toegang tot de Adriatische Zee bij Neum. Ook de Bosnische Serviërs hebben verklaard al hun concessies in te zullen trekken indien de Moslims hun huidige opstelling handhaven. Hun politiek leider Karadzic gaf echter aan dat hij bereid blijft tot heropening van de trilaterale onderhandelingen in Genève of Londen.

Dit alles onderstreept dat het vredesproces in een impasse is geraakt. De Serviërs en Kroaten bevinden zich daarbij in een relatief comfortabele positie. Zij kunnen hun streven naar tenminste volledige autonomie voor de door hen gedomineerde gebieden, zo niet opdeling van de republiek, ongehinderd voortzetten en behoeven vooralsnog geen gebied daadwerkelijk te ontruimen. Daarbij kunnen zij de Moslims voor de impasse verantwoordelijk stellen, zodat zij niet bevreesd hoeven zijn voor verdergaande internationale sancties.

Er zijn indicaties dat Bosnisch-Servische eenheden zware wapens overspuiten in blauwe kleuren. Dit kan erop wijzen dat zij, evenals in 1991-92 in Kroatië het geval was, deze wapens formeel willen overdragen aan de politie en andere eenheden ter handhaving van de openbare orde. Daardoor zouden ze worden onttrokken aan een, in een eventuele vredesregeling opgenomen, ontwapeningsverplichting. Ook is denkbaar dat zij op enige schaal wapens zullen overdragen aan de Kroatische Serviërs; in dit kader moet erop worden gewezen dat de Bosnisch-Servische bevelhebber Mladic de afgelopen weken meer dan eens een bezoek heeft gebracht aan zijn Kroatisch-Servische ambtgenoot Novakovic.

Volgens Bosnisch-Servische media heeft Mladic gesteld dat NAVO-eenheden niet welkom zullen zijn in Bosnië-Herzegovina, ongeacht of er een vredesakkoord wordt gesloten of niet. Daarmee geeft Mladic niet het officiële Bosnisch-Servische standpunt weer, maar wél een mening die populair is binnen zijn eenheden, waar de NAVO als een anti-Servische organisatie wordt gezien. Dit onderstreept nog eens de grote kans dat individuele Servische militairen zullen overgaan tot geweldsacties tegen NAVO-eenheden, indien deze in het kader van een vredesakkoord alsnog in Bosnië-Herzegovina zouden worden gestationeerd. Mede gezien de bezwaren die in het Bosnisch-Servische parlement reeds zijn gerezen tegen de

[REDACTED]

oorspronkelijke voorstellen van Owen en Stoltenberg, is er vooralsnog geen reden om aan te nemen dat de Bosnische Serviërs daadwerkelijk bereid zouden zijn loyaal mede te werken aan de uitvoering van een eventueel vredesverdrag, indien dit ondanks alles nog gesloten zou worden.

In de Moslim-enclave rond Bihac zijn in de afgelopen dagen demonstraties gehouden tegen het beleid van de Bosnische president Izetbegovic. Deze demonstraties waren tevens bedoeld als steun aan de politiek leider van de enclave, Abdic, die reeds geruime tijd op gespannen voet staat met Izetbegovic. Abdic streeft in de door hem gedomineerde enclave naar behoud van een multi-etnische samenleving. Omdat de politieke autoriteiten vorige week de autonomie hadden uitgeroepen, heeft de regering van Izetbegovic de strijdkrachten in de enclave opgeroepen Abdic met geweld tot de orde te roepen. Inmiddels is bekend geworden dat op 4 oktober j.l. bij een gewapende confrontatie tussen eenheden van het Vijfde Legerkorps van de Bosnische regeringsstrijdkrachten en troepen loyaal aan Abdic tenminste negen mensen zijn gedood. Volgens de commandant van het Vijfde Legerkorps, Drekovic, vielen de slachtoffers zowel onder zijn eigen manschappen als aan de kant van lokale politiefunctionarissen en eenheden die inmiddels zouden zijn toegetreden tot de aanhang van Abdic. Deze heeft zichzelf inmiddels uitgeroepen tot "president" van de "autonome provincie West-Bosnië". Er bestaat vooralsnog onduidelijkheid over de verblijfplaats van Abdic, geruchten als zou hij zijn gevlucht naar Rijeka (Kroatië) kunnen niet worden bevestigd. Zij worden tegengesproken door berichten als zou hij het verzet tegen de acties van het Vijfde Legerkorps leiden vanuit Velika Kladusa.

Kroatië

De Kroatische president Tudjman heeft vorige week een rede gehouden voor de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, waarin hij eens te meer heeft geëist dat de Veiligheidsraad de "Rules of Engagement" van UNPROFOR zodanig amendeert dat gewapend optreden ter ontwapening van de Servische eenheden in de republiek mogelijk wordt. Hij onderstreepte dat UNPROFOR zich anders uiterlijk 30 november zal moeten hebben teruggetrokken uit Kroatië. Hij waarschuwde de Kroatische Serviërs eens te meer dat Kroatisch gewapend optreden tegen hen tot de mogelijkheden blijft behoren.

Inmiddels is bekend geworden dat de Veiligheidsraad op 4 oktober unaniem heeft besloten om het mandaat van UNPROFOR, dat op 30 september was verlopen, met zes maanden te verlengen. Voor zover bekend heeft het mandaat, inhoudelijk gezien, geen wijzigingen ondergaan en zijn de Kroatische eisen op dit punt niet ingewilligd. Over de uitvoering van het mandaat moet over twee maanden door de SGVN aan de Veiligheidsraad worden gerapporteerd. Met name zal in dit rapport aandacht moeten worden geschonken aan de uitvoering van de bepalingen in het oorspronkelijke vredesplan voor Kroatië, waarin onder meer werd voorzien in het herstel van het Kroatische gezag in de UNPA's, de ontwapening van de Kroatische Serviërs, en de terugkeer van Kroatische vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woonoorden.

Naar verluidt is in de resolutie een waarschuwing opgenomen gericht tegen de Servische politieke leiding in Belgrado om zich te onthouden van steun aan de Serviërs in Kroatië en de uitvoering van de resolutie niet te bemoeilijken op straffe van voortzetting van de huidige strafmaatregelen tegen Servië/Montenegro. Naar wordt aangenomen heeft een dergelijke waarschuwing mede tot doel enigszins tegemoet te komen aan de Kroatische bezwaren tegen een min of meer automatische verlenging van het UNPROFOR-mandaat. Door de "Joegoslavische" Minister van Buitenlandse Zaken, Jovanovic, is inmiddels afwijzend op de resolutie gereageerd.

Servië/Montenegro

De Servische socialistische partij (SPS) van president Milosevic heeft felle kritiek geuit op de leider van de extreem-nationalistische Radicale Partij (SRS), Seselj. Deze werd beschuldigd van "primitief chauvinisme" dat bijdraagt aan het isolement van "Joegoslavië". Aanleiding voor deze beschuldiging was het feit dat de SRS een motie van wantrouwen heeft ingediend tegen de regering, die bestaat uit leden van de SPS. Aangezien de socialisten bij de verkiezingen van december 1992 de absolute meerderheid in het parlement hadden verloren, was deze regering sindsdien afhankelijk van gedoogsteun van de SRS. Het breekpunt tussen beide partijen lijkt het feit dat Milosevic, in een poging de sancties tegen zijn land opgeheven te krijgen, campagne voert voor aanvaarding door de Bosnische Serviërs van de vredesvoorstellen van Owen en Stoltenberg. Seselj wijst deze vredesvoorstellen uit nationalistische overwegingen af. Overigens is het, gezien de dominante rol van beide partijen in zowel het Servische als het "Joegoslavische" parlement, onwaarschijnlijk dat er een stabiele coalitieregering kan worden gevormd zonder steun van beide partijen. Het is derhalve prematuur om nu al te spreken over een definitieve breuk tussen SRS en SPS.

Macedonië

De president van Macedonië, Gligorov, heeft nogmaals herhaald dat de economische crisis in zijn land zich verder verdiept als gevolg van de effecten van de economische strafmaatregelen welke tegen Servië en Montenegro van kracht zijn. In dit verband herhaalde Gligorov het Macedonische verlangen naar compensatie van de sanctie-effecten. De sancties zouden inmiddels hebben gezorgd voor een halvering van het Bruto Nationaal Produkt van Macedonië. Als gevolg van de toenemende economische crisis verslechteren ook de etnische verhoudingen in het land en lijkt een reële kans te bestaan dat de interne situatie in de voorzienbare toekomst verder zal destabiliseren.

Conclusie/voorzicht

Het Bosnische parlement heeft eind vorige week ingestemd met de vredesvoorstellen van de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg maar daaraan de voorwaarde gekoppeld dat de Bosnische Serviërs en Kroaten alle door hen veroverde gebieden aan de Moslims dienen af te staan. Een vergadering van prominente Bosnische Kroaten heeft geëist dat de Moslims de voorstellen van Owen en Stoltenberg alsnog onvoorwaardelijk aanvaarden. Indien zij daartoe niet vóór 15 oktober de bereidheid uitspreken, zullen de Bosnische Kroaten alle aan de Moslims gedane concessies weer intrekken. Ook de Bosnische Serviërs hebben verklaard al hun concessies in te zullen trekken indien de Moslims hun huidige opstelling handhaven.

De Serviërs en Kroaten bevinden zich in een relatief comfortabele positie. Zij kunnen hun streven naar tenminste volledige autonomie voor de door hen gedomineerde gebieden, zo niet opdeling van de republiek, ongehinderd voortzetten en behoeven vooralsnog geen gebied daadwerkelijk op te geven. Daarbij kunnen zij de Moslims voor de impasse in de onderhandelingen over de vredesvoorstellen verantwoordelijk stellen, zodat zij niet bevreesd hoeven zijn voor verdergaande internationale sancties.

Volgens Bosnisch-Servische media heeft de commandant van de Bosnisch-Servische strijdkrachten, Mladic, gesteld dat NAVO-eenheden niet welkom zullen zijn in Bosnië-Herzegovina, ongeacht of er een vredesakkoord wordt gesloten of niet. Dit onderstreept nog eens de grote kans dat individuele Servische militairen zullen overgaan tot geweldsacties tegen NAVO-eenheden, indien deze in het kader van een vredesakkoord alsnog in Bosnië-Herzegovina zouden worden gestationeerd. Mede gezien de bezwaren die in het Bosnisch-Servische parlement reeds zijn gerezen tegen de oorspronkelijke voorstellen van Owen en Stoltenberg, is er vooralsnog geen reden om aan te nemen dat de Bosnische Serviërs daadwerkelijk bereid zouden

[REDACTED]

zijn loyaal mede te werken aan de uitvoering van een eventueel vredesverdrag, indien dit ondanks alles nog gesloten zou worden.

De VN Veiligheidsraad heeft het mandaat van UNPROFOR, dat op 30 september was verlopen, met zes maanden verlengt. Over de uitvoering van het mandaat moet over twee maanden een rapport van de SGVN aan de Veiligheidsraad worden aangeboden. Naar verluidt is in de resolutie een waarschuwing opgenomen gericht tegen de Servische politieke leiding in Belgrado om zich te onthouden van steun aan de Serviërs in Kroatië en de uitvoering van de resolutie niet te bemoeilijken op straffe van voortzetting van de strafmaatregelen tegen Servië/Montenegro. Naar wordt aangenomen heeft een dergelijke waarschuwing mede tot doel enigszins tegemoet te komen aan de Kroatische bezwaren tegen een min of meer automatische verlenging van het UNPROFOR-mandaat. Door de "Joegoslavische" Minister van Buitenlandse Zaken, Jovanovic, is inmiddels afwijzend op de resolutie gereageerd.